

Onsdagen den 16 februari

Onsdagen den
16 februari 1972

Kl. 14.00

§ 1 Val av ledamot i riksdagens lönelegation, m. m.

Herr SVANBERG (s) erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! De på föredragningslistan uppförda valen av ledamot och suppleanter i riksdagens lönelegation samt ledamöter och suppleanter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond är föranledda av avsägelser. Valen avser därför återstående del av valperiod. Valberedningen har enhälligt godkänt gemensamma listor av det utseende som framgår av till kammarens ledamöter utdelad promemoria.

Som ordförande i valberedningen ber jag att få överlämna dessa listor till herr talmannen.

Sedan herr Svanberg härefter avlämnat ifrågavarande listor företogs val av en ledamot och tre suppleanter i riksdagens lönelegation samt två ledamöter och tre suppleanter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond.

De för nämnda val framlagda listorna, alla med partibeteckningen "Den gemensamma listan", upplästes av herr talmannen och godkändes av kammaren, varvid befanns att följande personer, vilkas namn upptagits på respektive listor, utsetts att vara

ledamot i riksdagens lönelegation:

(valet gäller för tiden från valet till dess val hållits år 1974)

herr Petersson i Nybro (s)

suppleanter i riksdagens lönelegation:

(valet gäller för tiden från valet till dess val hållits år 1974)

herr Nordberg (s)

” Nilsson i Kalmar (s)

fru Hansson (s)

ledamöter och suppleanter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond:

(valet gäller för tiden från valet till dess val hållits år 1974 eller 1977 enligt vad särskilt angivits vid varje namn)

ledamöter

herr Lennart Pettersson (s)
riksdagsman, 1977

herr Jan Bergqvist (s)
riksdagsman, 1974

Nr 23

Onsdagen den
16 februari 1972

Granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning

personliga suppleanter

herr Ingemar Leander (s)
riksdagsman, 1977
(för herr Lennart Pettersson)

fru Maj-Britt Theorin (s)
riksdagsman, 1974
(för herr Jan Bergqvist)

herr Hans Hagnell (s)
riksdagsman, 1977
(för herr Stig Alemyr)

§ 2 Justerades protokollet för den 8 innevarande månad.

§ 3 Meddelande ang. plenum onsdagen den 23 februari

Herr TALMANNEN yttrade:

Arbetsplenum onsdagen den 23 februari, som enligt den preliminära planen skulle börja kl. 10.00 eller 14.00, tar sin början kl. 10.00.

§ 4 Herr talmannen meddelade att enligt till kammaren inkomna läkarintyg dels herr förste vice talmannen *Bengtson* var sjukskriven under tiden den 11 februari tills vidare, dels fru *Sundberg* var sjukskriven under tiden den 15 februari tills vidare.

Herr förste vice talmannen *Bengtson* och fru *Sundberg* beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöromålen.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 1475–1479 till jordbruksutskottet samt
nr 1480 och 1481 till socialutskottet.

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningarna nr 51–55.

§ 7 Granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 1 över granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning 1971.

I detta betänkande hade utskottet anmält att verkställd granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning under 1971 inte givit anledning till anmärkning.

Reservation hade avgivits av herrar *Hernelius* (m), *Werner* i Malmö (m), *Norrby* i Akersberga (fp) och *Molin* (fp), vilka ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

Onsdagen den
16 februari 1972

Granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! På sätt och vis är det en relativt märklig episod i riksdagen att en reservation fogas vid ett betänkande i anledning av en granskning av förevarande slag. Om jag är riktigt underrättad, förekom detta vid några tillfällen under tiden 1861–1915. Den senaste gången en reservation föranleddes av en JO-berättelse var 1920, då granskningen ombesörjdes av lagutskottet. MO:s ämbetsförvaltning gav upphov till en reservation så sent som 1933.

Mot denna historiska bakgrund, herr talman, väntar man sig kanske märkliga åsiktsbrytningar i konstitutionsutskottet och en redogörelse för dessa i majoritetens skrivning eller i reservationen. Den som granskar betänkandet ur denna synpunkt blir emellertid säkerligen en smula besviken. Vad som skiljer majoritet och reservanter åt är egentligen två meningar. I en av dessa redovisas något som hänt inom utskottet, nämligen att det inom detta har "påpekats att denna praxis" – varmed menas JO:s åtalspraxis – "ibland leder till att också betydelsefulla frågor, där vederbörande ombudsman framför allvarlig kritik, inte kommer under domstolsprövning, vilket förhållande bl. a. från berörda tjänstemäns synpunkt kan uppfattas som mindre tillfredsställande".

Detta är den väsentliga skillnaden. Reservanter och majoritet är eniga i så måtto att ingen anmärkning påyrkas och att hänvisning sker till två i ärendet väckta motioner, som senare kommer att behandlas av utskottet och som båda innehåller begäran om en översyn av JO-ämbetets uppgifter. Majoritet och reservanter är därtill också helt eniga i fråga om slutsatserna, nämligen att behandlingen av dessa motioner bör avvaktas och att sakfrågan alltså kan anstå.

Det för majoriteten förargliga i reservationen tycks alltså vara omnämmandet av ett ärende, som tagits upp i utskottet. Ser man frågan från den synpunkten, blir det hela betydligt allvarligare. JO-ämbetet har en stor och viktig mission. JO:s granskning ingår som ett betydelsefullt led i kontrollen över makthavarna i samhället, och de svenska försöken på detta område har, som var och en vet, fått internationell efterföljd och internationell berömmelse. Jag undantar då vad som förekommit på ön Mauritius, varifrån en svensk ombudsman nyligen har fått återvända hem till Sverige, eftersom hans ämbetsutövning icke föll makthavaren på Mauritius på läppen.

Lika viktig som JO-ämbetets granskning är på sitt sätt riksdagens granskning av vad JO-ämbetet har gjort under årens lopp. Därför får vi varje år en bok med JO:s ämbetsberättelse, som föredras i konstitutionsutskottet och som föranleder ett betänkande från utskottet. Om man nu får tolka majoritetens yttrande så att den vill ändra eller försvåra omnämmande för riksdagen av synpunkter, framkomna under granskningen av JO-ämbetets åtgöranden, då är det en allvarlig sak. Det skulle vara betänkligt, och då funnes det anledning för riksdagen att reagera.

Emellertid, herr talman, tror jag inte att så är förhållandet, med den kännedom jag har om mina kamrater i konstitutionsutskottet som bildar majoriteten. Jag tror snarare att de två förargliga meningarna i reservationen har avvisats av någon sorts obetänksamhet, och jag röjer väl ingen hemlighet om jag säger att detta avvisande kom som en stor överraskning

Onsdagen den
16 februari 1972

Granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning

för reservanterna.

I sak föreligger alltså överensstämmelse. Behandlingen av de två nämnda motionerna bör avvaktas. Vidare kommer naturligtvis utskottet i en eller annan form också att ta ställning till de synpunkter på JO-ämbetets åtgöranden som framfördes i en skrivelse till riksdagen för någon tid sedan av nuvarande regeringsrådet Petrén, en skrivelse som är grundad på erfarenheter från hans tjänstgöring i JO-ämbetet. Det har sagts att såväl motionerna som skrivelsen är av den arten att de bör föranleda en översyn, som motionärerna påyrkar, och det har sagts att denna lämpligen kan äga rum genom att det tillsätts en riksdagens kommitté för ändamålet. Det finns ingen anledning att i dag sakbehandla den frågan eller uttala några profetior på den punkten.

Men låt mig på tal om JO-ämbetet, herr talman, fästa uppmärksamheten på en alldeles färsk handling, nämligen ämbetsansvarskommitténs betänkande, som överlämnades för ett par dagar sedan och i vilket föreslås betydelsefulla ändringar av JO-ämbetets uppgifter och fullmakter – indirekt, genom den nya konstruktionen av ämbetsmannansansvaret. Jag skall inte fördjupa mig i detta kommittébetänkande utan bara säga att även om JO:s kompetensområde enligt förslagen i detta betänkande formellt vidgas genom att omfatta nya personkretsar, så blir det en materiell inskränkning. Antalet ämbetsbrott föreslås ju bli beskuret och JO:s fullmakter i samband med vad som nu är ämbetsbrott betydligt reducerade och delvis lagda på något som heter disciplinmyndighet, inför vilken JO endast har anmälningsbefogenhet och icke en efterföljande åtalsbefogenhet. Ej heller detta skall jag nu närmare ingå på.

Jag tillåter mig emellertid, herr talman, med hänsyn till att ett betänkande från det utskott som granskar JO-ämbetets berättelser bör vara så fullständigt som möjligt och avspegla vad som skett inom utskottet, att här föreslå att utskottsbetänkandet i fråga läggs till handlingarna med den ändring som föranleds av ett bifall till reservationens yrkande i denna del.

Herr MOLIN (fp):

Herr talman! Den offentliga förvaltningen måste alltid kunna kontrolleras, så att den handlar enligt gällande regler och i enlighet med de styrandes intentioner. När och om den växande offentliga förvaltningen tenderar att utvecklas till ett självständigt maktcentrum, måste vi politiker ha instrument för att kontrollera och tillrättaföra förvaltningen. Den granskning som görs av riksdagens ombudsmän är ett sådant kontrollinstrument. Det särskilda straffrättsliga ansvar som finns i form av brottsbalkens bestämmelser om ämbetsbrott är ett annat sådant kontrollinstrument.

I justitiebudsmannens till årets riksdag avgivna ämbetsberättelse finns ett fall där en förvaltning enligt JO:s mening har handlat på ett sätt som tveklöst måste betraktas som ämbetsbrott. Detta fall föranledde i konstitutionsutskottet en diskussion kring den åtalspraxis som sedan en tid tillbaka tillämpats av JO.

Självfallet gick utskottet vid den bedömningen varken in på det aktuella fallet eller på en prövning av huruvida JO:s bedömning var

Onsdagen den
16 februari 1972

*Granskning av riksdagens ombudsmäns
ämbetsförvaltning*

riktig eller ej. Men detta fall tjänade som en utgångspunkt för en diskussion i utskottet, en diskussion som jag tror kommer att fortsätta både i konstitutionsutskottet och annorstädes, om effekterna av den åtalspraxis som tillämpas av JO.

För min del har jag svårt att förstå, varför utskottsmajoriteten inte vill gå med på en skrivning som redovisar vad som faktiskt inträffade i utskottet. Den allmänhet som skall bilda sig en uppfattning om vad som föresiggår i detta hus kommer att ha svårt att förstå varför utskottsmajoriteten över huvud taget omnämner denna fråga och de båda motionerna, om frågan inte varit föremål för diskussion och om det inte skett de påpekanden som minoriteten önskar skola ingå i skrivningen.

Hela beskrivningen av vad som hände i konstitutionsutskottet är naturligtvis en detalj, men sakfrågan är, herr talman, ingen detalj. Frågan om hur folkets representanter skall kunna kontrollera ämbetsverkens handlande och beivra maktmissbruk inom förvaltningen är i en demokrati tvärtom en hjärtesak som det finns anledning återkomma till. Men när det gäller det spörsmål som står på dagordningen nu, nämligen att återge vad som faktiskt förevar i konstitutionsutskottet, vill jag instämma i vad herr Hernelius sagt.

Herr BOO (c):

Herr talman! JO-institutionen har gamla anor i vårt land. Om denna riksdagens egen ombudsmannaverksamhets stora och välförankrade betydelse råder inga delade meningar. Få verksamheter torde bland gemene man ha så stark förtroendeställning som just JO:s.

För riksdagens del måste det vara angeläget att inom ramen för en effektivt arbetande ombudsmannaverksamhet slå vakt om denna förtroendegoodwill. Detta sker främst genom att fastställa klara instruktioner för ombudsmännen men också vid granskningen av ombudsmännens ämbetsförvaltning. Efter årets granskning av riksdagens ombudsmäns förvaltning för 1971 har utskottet inte kunnat enas i ett gemensamt yttrande. Vad är det då som skiljer?

Som sagts här tidigare är det säkert för den vanlige läsaren svårt att hitta skillnader mellan utskottets skrivning och reservationens. Reservanter från moderat håll och folkpartihåll har i sin skrivning antytt det problem som under de senaste veckorna aktualiserats, bl. a. i remissdebatten här i kammaren, om att allvarlig JO-erinran mot tjänstemän inte kommer under domstolsprövning.

Vid tillämpningen av bestämmelserna på detta område måste beaktas vad domstolarna bedömer som ett straffbart fel. Härvidlag har under senare år en betydande förskjutning skett i domstolarnas bedömning. Härtill måste enligt min uppfattning också JO anpassa sina ställningstaganden. Ämbetsansvarskommitténs förslag redovisas i dag i tidningarna. Om dess förslag genomförs kommer, som jag uppfattar det, straffbudet beträffande tjänstefel att upphävas. Det måste vara rimligt att vid ställningstagandet till JO:s verksamhet ta hänsyn till domstolarnas praxis, som tydligen nu följs upp i förslaget från ämbetsansvarskommittén.

Därtill har, som framgår av utskottets betänkande, till årets riksdag lämnats två motioner som berör JO-institutionen. Dessa motioner

Onsdagen den
16 februari 1972

Granskning av riksdagens ombudsmäns ämbetsförvaltning

kommer senare att behandlas i vanlig ordning av utskottet och här i kammaren.

Med dessa förklaringar, herr talman, har jag angivit varför centerpartiet står bakom utskottets betänkande. Jag hade också tänkt säga att riksdagen bör avvisa reservationen och de outtalade anmärkningar mot JO som eventuellt ligger bakom. Efter herr Hernelius' anförande skall jag dock nöja mig med att yrka bifall till vad utskottet anfört i betänkandet.

Herr ADAMSSON (s):

Herr talman! Efter de föregående ärade talarnas anföranden kan jag fatta mig mycket kort. De som haft tillfälle att lyssna till vad representanterna för reservanterna och vad herr Boo har sagt har nog skaffat sig en ganska klar bild av i vilket avseende meningarna skiljer sig i fråga om detta betänkande.

Herr Hernelius trodde att utskottsmajoritetens skrivning hade tillkommit av obetänksamhet. Herr talman! Tillåt mig säga att i just detta läge, när det föreligger två motioner och frågan om JO-ämbetet är föremål för en ganska allmän debatt, är man litet försiktig - enligt herr Hernelius' mening kanske för försiktig.

Såsom herr Hernelius med rätta framhöll har utskottsmajoriteten inte företagit sig något som syftat till att hindra minoriteten från att framföra sin uppfattning. Men utskottsmajoriteten har särskilt beaktat vad sammansatta första lagutskottet och konstitutionsutskottet mycket starkt underströk vid frågans behandling 1967, att man inte ville bryta tidigare praxis.

Herr talman! Det är antecknat tio minuter på talarlistan för min del, men jag skall tillåta mig att med dessa få ord hemställa att riksdagen bifaller vad utskottet anfört.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Bara en kort replik.

Herr Boo meddelade nyss att centerpartiet står bakom utskottsbetänkandet. Jag nödgas till det foga upplysningen att i utskottet avstod centerpartiets representanter från att delta i voteringen.

Jag har från denna talarstol inte sagt att majoritetens skrivning hade tillkommit av obetänksamhet. Vad jag sade var att vägran att ta med omnämmandet av påpekandet i utskottet i den modesta form som det givits i reservationen berodde på obetänksamhet. Jag hade möjligen väntat mig att herr Adamsson skulle ha vidgått den obetänksamheten.

Herr BOO (c):

Herr talman! Jag vill med anledning av herr Hernelius' senaste inlägg säga att anledningen till att vi från centern avstod vid voteringen i utskottet var att vi tyckte det var litet genant att utskottet inte kunde sammanskriva sig i den fråga som det nu gäller. Jag sade också i mitt anförande här att för den som läser utskottets skrivning och reservationen måste det vara svårt att förstå att man inte har kunnat enas i en skrivning.

Det var detta, herr talman, som låg bakom vårt ställningstagande vid röstningen i utskottet.

Onsdagen den
16 februari 1972

*Granskning av riksdagens ombudsmäns
ämbetsförvaltning*

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Jag delar herr Boos mening att det var litet genant att vi alla icke kunde enas vid behandlingen av denna fråga inom utskottets väggar. Jag står fast vid den uppfattningen i dag.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på att den i betänkandet gjorda anmälan skulle läggas till handlingarna dels med gillande av vad utskottet anfört, dels med gillande av vad utskottet anfört med den ändring som föreslagits i reservationen av herr Hernelius m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hernelius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren lägger den i konstitutionsutskottets betänkande nr 1 gjorda anmälan till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren lagt konstitutionsutskottets anmälan till handlingarna med gillande av vad utskottet anfört med den ändring som föreslagits i reservationen av herr Hernelius m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hernelius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	221
Nej	--	81
Avstår	--	1

§ 8 Föredrogs och lades till handlingarna konstitutionsutskottets betänkanden:

Nr 2 i anledning av riksdagens lönedelegations redogörelse för delegationens verksamhet under år 1971

Nr 3 i anledning av riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för år 1971

§ 9 Föredrogs

Finansutskottets betänkanden:

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser finansdepartementets verksamhetsområde

Nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster

Socialutskottets betänkande:

Nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser anslag inom socialdepartementets verksamhetsområde

Kulturutskottets betänkande:

Nr 1 i anledning av propositionen 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser anslag inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Jordbruksutskottets betänkande:

Nr 3 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Näringsutskottets betänkanden:

Nr 1 i anledning av propositionen 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i propositionen 1972:1 om anslag för budgetåret 1972/73 inom finansdepartementets verksamhetsområde avseende bankinspektionen, försäkringsinspektionen m. m.

Civilutskottets betänkanden:

Nr 1 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser anslag under inrikesdepartementets handläggning

Nr 2 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:2 angående utgifter på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1971/72 i vad avser anslag under civildepartementets handläggning

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 10 Interpellation nr 56 ang. utbildningen vid Sköndalsinstitutet

Ordet lämnades på begäran till

Herr WIKSTRÖM (fp), som yttrade:

Herr talman! I statsverkspropositionen 1971 anförde Kungl. Maj:t att avsikten var att inför kommande års budgetbehandling ompröva anslaget till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningslinje. I årets statsverksproposition har emellertid icke detta skett, utan anslag utgår liksom tidigare.

För utbildningens framtida planering är det angeläget att ett besked så snart som möjligt ges från det ansvariga statsrådet om hur man värderar den utbildning som ges på Sköndalsinstitutet och om avsikten är att fortsätta statsbidragsgivningen också nästa budgetår och de därpå följande åren. Det synes på sina håll ha rått osäkerhet om Svenska diakonsällskapets vilja att fortsätta den sociala utbildningen vid Sköndalsinstitutet. Enligt uppgift från sällskapets styrelse har dock sällskapet självt aldrig haft för avsikt att upphöra med utbildningen. Ur samhällets synpunkt ges denna utbildning till en mycket låg kostnad för staten, eftersom statsbidrag endast utgår till lärarlöner och arvode till praktikanthandledarna. Svenska

diakonsällskapet svarar för de utgifter som avser undervisningslokaler, bibliotek och administration.

Utbildningen på Sköndalsinstitutet har under alla år värdesatts mycket högt av olika kommunala, sociala och kyrkliga instanser. I en skrivelse till chefen för utbildningsdepartementet i november 1971 har Stockholms socialdemokratiska ungdomsdistrikt framhållit, att "utbildningen vid Sköndalsinstitutet i mycket hög grad bland annat genom den propedeutiska kursen tillgodoser arbetarrörelsens krav på utbildning för de som gått den långa vägen. Även den omständigheten att de handikappade knappast skulle få denna utbildning någon annanstans gör att Stockholms Socialdemokratiska Ungdomsdistrikt vill hemställa att Sköndalsinstitutet även fortsättningsvis beviljas statsbidrag."

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet Moberg få ställa följande frågor:

1. Delar statsrådet den värdering av utbildningen vid Sköndalsinstitutet som framkommit i skilda opinionsyttringar från kyrkligt håll och i skrivelsen från Stockholms socialdemokratiska ungdomsdistrikt?

2. Anser statsrådet, att denna utbildning genom fortsatt statsbidrag bör garanteras för i varje fall de närmaste fem åren?

Denna anhållan bordlades.

§ 11 Interpellation nr 57 ang. åtgärder för att nedbringa ungdomsarbetslösheten

Ordet lämnades på begäran till

Fru JONÄNG (c), som yttrade:

Herr talman! Arbetslöshetssiffrorna fortsätter att stiga. Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning ger vid handen att 136 000 människor saknade arbete i januari i år. Arbetslöshetsnivån är sålunda osedvanligt hög trots de åtgärder som vidtagits i dämpande syfte. Några entydiga tecken på en konjunkturuppgång som skulle kunna medföra en snar förbättring i arbetslöshetsituationen är knappast skönjbara. Kraven på åtgärder för att skapa arbetstillfällen kvarstår således.

Arbetslösheten är särskilt framträdande bland ungdomen. Den senaste undersökningen synes tyda på en skärpning av läget. Av de 136 000 personer som var arbetslösa i januari var 46 000 under 24 år. Det innebär att 7 procent av de förvärvsarbetande i de berörda åldrarna saknade sysselsättning. De förestående militära utryckningarna kan väntas förvärra situationen ytterligare.

Rätten till arbete tillmäts grundläggande betydelse. Detta gäller givetvis oavsett ålder. Särskilda problem är dock förknippade med arbetslöshet bland ungdom. Arbetet kan nog för de unga sägas betyda mer än för andra, när det gäller att uppnå och upprätthålla förankring i samhället. Risken för att komma utanför samhällsgemenskapen ökar sannolikt om man inte har den plattform som ett som meningsfullt upplevt arbete innebär. Att de unga i många fall saknar den trygghet som arbetslöshetsförsäkringen ger accentuerar hithörande problem. Genom en

allmän arbetslöshetsförsäkring skulle dock den sistnämnda svårigheten kunna lösas.

Brister i fråga om utbildning och/eller arbetslivserfarenhet utgör ej sällan orsak till att de unga inte nås av eller inte kan utnyttja arbetslöshetsåtgärderna. Uppgifter i press och radio tyder vidare på att unga arbetslösa skulle ställa sig avvisande till lösningar på deras sysselsättningsituation som myndigheterna erbjuder.

Det framstår mot denna bakgrund som angeläget att särskilda åtgärder vidtas för att bereda arbetslös ungdom sysselsättning.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens medgivande att till herr inrikesministern få ställa följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att vidta några särskilda åtgärder i syfte dels att motverka den höga ungdomsarbetslösheten, dels att förhindra ytterligare arbetslöshet bland ungdom i samband med förestående militära utryckningar?

Denna anhållan bordlades.

§ 12 Interpellation nr 58 ang. byråkratin i den samhälleliga verksamheten

Ordet lämnades på begäran till

Herr TURESSON (m), som yttrade:

Herr talman! Den offentliga sektorns ökade ianspråktagande av landets ekonomiska resurser har gått hand i hand med ett ökat skattetryck, skriver riksdagens revisorer i Granskningspromemoria nr 10/1970. Summan av skatter och socialförsäkringsavgifter i procent av bruttonationalprodukten har sålunda beräknats till ca 22 procent år 1950 och ca 40 procent år 1967. Denna utveckling hänger intimt samman med ett ökat engagemang från det allmännas sida inom flertalet samhällssektorer, anför riksdagens revisorer.

I spåren av den offentliga sektorns tillväxt har följt en väldig utveckling av byråkratin. Till en del är detta naturligt och ofrånkomligt. Men en hel del torde vara självändamål i större eller mindre grad. Detta betyder onödiga kostnader och onödigt krångel. Sådant bör mönstras ut till nytta såväl för samhället som för den enskilda människan.

Förutom att komma till rätta med den ökande byråkratin som ställer de enskilda människorna inför ständigt mera "krångel" – vilket är den egentliga anledningen till min interpellation – är det angeläget att klara ut hur kostnaderna och effektiviteten hos de olika verksamhetsgrenarna utvecklas på grund av den ökande pappersexercisen.

Riksdagens revisorer, som understryker detta behov, framhåller i berörda skrivelse, att kostnadsredovisning för närvarande, utom vid de affärsdrivande verken, endast förekommer vid ett fåtal myndigheter. Beträffande de skatteadministrativa myndigheterna tycks hittills ej ha företagits någon sammanfattande studie av kostnaderna för den med skatten sammanhängande verksamheten, anför revisorerna. Det innebär att man ej känner totalkostnaderna för de organ som tillför staten

huvudparten av dess ekonomiska resurser. Skatteadministrationens "komplexitet" medför att människorna ställs inför problem som endast ett fåtal behärskar.

I en undersökning (SOU 1970:25) understryks att deklaranterna konfronteras med en begreppsapparat som för många ter sig främmande och att blanketterna ställer orimliga krav på deklaranterna. Varje år tvingas två tredjedelar av samtliga deklaranter, eller ca 3 miljoner, söka hjälp i samband med sitt deklaraionsarbete. Utredningen om definitiv källskatt föreslår vissa förenklingar, men det kan ifrågasättas om de är av den arten att skattebyråkratin kan minskas avsevärt.

Riksdagens revisorer framhåller i sammanfattningen i berörda skrivelse: "Komplexiteten i skattesystemet har tagit sig uttryck i ett stort antal av olika centrala myndigheter framställda blanketter och anvisningar. Härutöver utarbetas på det regionala och lokala planet ytterligare blanketter. Anledning synes föreligga för det från den 1 januari 1971 inrättade riksskatteverket att företa en samlad översyn av blanketter och blankettbehov. Finns ett allmänt behov av ytterligare blanketter synes detta böra tillfredsställas centralt. Detta problem har även observerats av riksskatteverkskommittén.

Även den indirekta beskattningen uppvisar en komplex och splittrad bild. Kontrollstyrelsen har sålunda ett 15-tal olika skatteformer att administrera. Tre av dessa drabbar, för att nämna ett exempel, ett och samma beskattningsobjekt, nämligen bensin och motorbrännolja (bensin- och brännoljeskatt, energiskatt, särskild skatt på motorbränslen). I samband med importen kommer också tullverket i beröring med ett flertal av de indirekta skatterna."

Skatte- och taxeringsförfattningarnas stora omfattning och föränderlighet anges av statskontoret som en av orsakerna till bristerna vid taxeringsadministrationen. Den författningssamling, som ges ut genom finansdepartementets försorg och tillhandahålles taxeringsfunktionärerna, omfattade sålunda 1969 ca 550 sidor författningstext. Skatteadministrationen omfattar också ett stort antal blanketter. En förfrågan hos tre lokala skattemyndigheter (Stockholms, Göteborgs och Malmö fögderier) visade att dessa har beröring med över 300 olika blanketter. Ett relativt stort antal blanketter framställs av myndigheterna själva.

Den vardagliga verkligheten bakom den här beskrivningen av skatteadministrationen eller skattebyråkratin skulle kunna innefattas i ordet "krångel". Inte enbart vederbörande befattningshavare utan framför allt de enskilda människorna uppfattar systemet som både krångligt och besvärligt. Människorna kan inte heller undgå att lägga märke till och känna irritation över hur byråkratin krånglet – ökar, hur det tycks utvecklas av sig självt utan den nödvändiga kontrollen och begränsningen. Människorna känner också främlingskap, en tilltagande vilshenhet och en påtaglig maktlöshet i sina kontakter med den byråkratiska apparaten. De uppfattar sig i regel som kuggar i ett system mera än som individer och medborgare. Enligt min mening ligger det en fara i att människorna upplever sina kontakter med statsapparaten på detta sätt. De känner föga av den demokrati, som skall konstituera samhället. Bland annat av den anledningen är det angeläget att alla möjligheter tas till vara för att

minska krånglet.

Ett annat samhällsområde där också byråkratin och krånglet tycks vålla människorna onödiga besvär – och samhället kostnader – är bostadssektorn. Jag skall inte här beröra hela bostadsområdet – det skulle fordra en hel avhandling – utan endast de formalia som måste klaras av för byggandet av ett eget hem.

Länsarbetsnämnderna lär arbeta med ca 250 blanketter av skilda slag. Stadsarkitekten i Mjölby, Leif Hildeberg, uppger att det i dag erfordras minst 126 blanketter och ritpapper för att det skall bli möjligt att bygga ett normalt eget hem med statliga lån. Bygger man utan statliga lån behövs "endast" 98 handlingar. Alla dessa papper skall passera kommunens stadsarkitektkontor. Arkitekt Hildeberg uppger att han som tumregel för ett fullständigt byggnadsärende har att "bibban av papper" inte får vara tunnare än telefonkatalogen (Norrköpingsdelen).

I en skrivelse den 3.12.1971 till byggnadsnämndens ledamöter anför arkitekt Hildeberg att det stora antalet handlingar som erfordras torde kunna medföra svårigheter för byggnadsnämnden att erhålla "en god och nära kontakt med den byggande allmänheten".

En sammanställning av alla papper ger ett nästan chockerande intryck av pappersexercis. Allmänhetens reaktion kan inte gärna vara svår att gissa, framhåller arkitekt Hildeberg. "Dagligen får man bevis på hur betungande man anser pappersexercisen vara. För personalen, som handlägger ärenden, och för kommunens ekonomi, är följderna inte lättare."

Det senaste året har två nya bestämmelser om byggnadslovsskyldighet för vatten- och avloppsanläggningar (VA-lag) samt ny bestämmelse om skyldighet att lämna uppgift till skattemyndighet medfört en radikalt ökad mängd papper och ökat gransknings- och handläggningsarbete. Det nya beslutet om utvidgning av tätortsbegreppet innebär också en betydande ökning av det administrativa byggnadskrånglet.

I de fall, då egna hem uppförs som gruppbebyggelse med stora upphandlingar, kan papperskrånglet minska. Men om i stället hundra styckebyggda småhus skall uppföras, vilket ofta är motiverat med tanke på bostadskonsumenternas önskemål om bostadsmiljö etc., skulle antalet byggnadshandlingar inte understiga 10 000 stycken. Dessa fakta borde enligt min mening klart bevisa att ansträngningar bör göras att minska krånglet också på det här samhällsområdet.

Inte heller utbildningssektorn har skonats från den byråkratiska expansionen. Snarare tycks det vara så att krånglet där frodas lika ymnigt som någon annanstans. Såväl anställda som elever och föräldrar erfar "trycket från blanketterna". En inom SÖ sammanställd förteckning upptar inte mindre än ca 550 olika blanketter. Hur många av dessa som är oundgängligen nödvändiga för att utbildningsväsendet här i landet skall fungera rationellt och effektivt torde man inte ens inom SÖ vara på det klara med. För en "utomstående" förefaller dock en del av "titlarna" onödigt byråkratiska;

SÖ A 108.3.1970 Meddelande om besök av tjänsteman från SÖ

SÖ A 116.7.1969 Lärarinventering, omslagskappa för blankett

SÖ A 083.1.1968 Meddelande ang. kanslisammanträde

SÖ A 033.2.1969 Beställningsblankett för externt bruk.

Jag har här endast berört en del av byråkratin – krånglet – inom tre områden, nämligen skatte-, byggnads- och utbildningsväsendet. Exempelen kan lätt mångfaldigas.

Jag är helt övertygad om att det skulle vara möjligt att förenkla rutinerna till nytta för både verksamheten och de enskilda människorna. Det måste enligt min mening vara ett högst berättigat krav, som allt starkare gör sig gällande bland de enskilda människorna, att byråkratin måste hållas inom rimliga gränser. Onödigt krångel kostar onödiga pengar, försvårar en rationell och effektiv handläggning samt vållar irritation och vantrivsel bland människorna.

Med stöd av vad här anförts hemställes om kammarens tillstånd att till herr statsministern få framställa följande frågor:

1. Har herr statsministern uppmärksammat att byråkratin – krånglet – i den samhälleliga verksamheten tagit betydande och till synes orimliga proportioner?

2. Har herr statsministern i så fall för avsikt att vidta speciella åtgärder för att utmönstra vad som kan anses vara ”onödigt krångel”?

Denna anhållan bordlades.

§ 13 Interpellation nr 59 ang. åtgärder för att nedbringa ungdomsarbetslösheten

Ordet lämnades på begäran till

Herr ÖHVALL (fp), som yttrade:

Herr talman! Arbetslösheten ligger fortfarande på en mycket hög nivå och har enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar stigit med ca 30 000 från räkningstillfället i december 1971 till januari 1972. Enligt AMS:s statistik över vid arbetsförmedlingarna anmälda arbetslösa var i januari i år 85 582 utan arbete, vilket innebar en ökning från december med 11 970.

Ett mycket oroande drag i denna redan i sig mycket allvarliga situation är att andelen unga bland de arbetslösa ökat kraftigt. I december var inte mindre än 7 219 ungdomar mellan 18 och 21 år anmälda som arbetslösa vid arbetsförmedlingarna. Det betyder nästan en tredubbling jämfört med motsvarande tidpunkt 1970. Av dessa hade mer än hälften, eller 3 878, varit arbetslösa mer än en månad.

Att arbetslösheten är så stor just bland dessa åldersgrupper är särskilt alarmerande med tanke på att en stor del av den manliga ungdomen under dessa år fullgör sin värnpliktstjänstgöring och att många ännu inte avslutat sin utbildning. Situationen kommer därför med stor sannolikhet att förvärras när de värnpliktiga rycker ut från förbanden under april månad. Av de ca 50 000 värnpliktiga som årligen undergår militär utbildning kommer ca 35 000 att rycka ut i slutet av april. Det finns en uppenbar risk att en stor del av dessa då kommer att stå utan arbete.

Det reguljära informationsarbete som länsarbetsnämnderna bedriver ute på förbanden är mycket värdefullt. Värdet står och faller självklart med huruvida arbetsförmedlingarna har några arbeten att förmedla.

Frågorna till arbetsförmedlingarnas representanter och oron bland de uttryckande måste därför i år vara särskilt stor. Särskilda åtgärder för att bereda dessa åldersgrupper sysselsättning är alltså ytterst motiverade.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om att till herr inrikesministern få ställa följande frågor:

Förbereds inom departementet och arbetsmarknadsverket särskilda åtgärder för att bereda de värnpliktiga sysselsättning som rycker ut från förbanden under våren 1972?

Vilka ytterligare åtgärder förberedes för att nedbringa den mycket höga ungdomsarbetslösheten?

Denna anhållan bordlades.

§ 14 Interpellation nr 60 ang. redovisning av viss utredning om totalfinansiering av bostadsbyggandet

Ordet lämnades på begäran till

Herr LINDKVIST (s), som yttrade:

Herr talman! På grundval av bostadspolitiska kommitténs överväganden (SOU 1966:44) togs i propositionen 100 år 1967 (s. 225–226) upp frågan om statlig totalfinansiering av bostadshus. Dåvarande chefen för inrikesdepartementet anslöt sig till kommitténs bedömning att en statlig totalfinansiering rent tekniskt är en enkel väg att uppnå en rationell kredittillförsel till bostadsbyggandet. Enligt samma uttalande skulle en sådan finansieringsordning bl. a. medföra fördelar för låntagarna och förenklingar i låneadministrationen. Vidare skulle den skapa gynnsammare förutsättningar för att i tiden omfördela kapitalkostnaderna.

Departementschefen fann emellertid, i likhet med kommittén, att de genomgripande konsekvenserna i olika hänseenden av en statlig totalfinansiering krävde en mera ingående kartläggning av dessa konsekvenser. Vidare borde andra vägar prövas för att inom ramen för kreditmarknadsorganisationen förbättra bostadsbyggandets kreditförsörjning. Det anmäldes även att delegationen skulle utreda de tekniska förutsättningarna för en totalfinansiering.

Statsutskottet fann i sitt utlåtande nr 100 år 1967 (s. 34) att de fördelar som från bostadssektorns synpunkt är förenade med en statlig totalfinansiering syntes så påtagliga att de borde avstås endast av mycket tungt vägande skäl. Ett slutligt övervägande borde dock anstå dels i avvaktan på erfarenheter av kreditmarknadsöverenskommelser, dels med hänsyn till det utredningsarbete som pågick inom delegationen för bostadsfinansiering.

1967 års riksdag och senare riksdagar har anslutit sig till den mening som sålunda uttryckts av statsutskottet.

Härefter har kreditmarknadsöverenskommelserna löpande redovisats för riksdagen.

Det i propositionen 100 år 1967 utfästa och av riksdagen till grund för dess ställningstagande återopade utredningsarbetet i övrigt dels kartläggningen av totalfinansieringens konsekvenser, dels de tekniska förut-

sättningarna för en totalfinansiering – har däremot inte slutligt redovisats för riksdagen.

Sambandet med redan framlagda utredningsförslag beträffande finansieringen av lokalbyggnad samt paritetslåneutredningens pågående arbete ger ytterligare tyngd åt önskemålen om att utredningsarbetet påskyndas.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag att till herr inrikesministern få ställa följande fråga:

När kommer utfäst redovisning för kvarstående utredningsarbete beträffande förutsättningarna för en statlig totalfinansiering av bostadsbyggnad att läggas fram för riksdagen och möjliggöra ett avsett slutligt övervägande?

Denna anhållan bordlades.

§ 15 Interpellation nr 61 ang. avdragsrätt för kostnader för barntillsyn vid inkomstbeskattningen

Ordet lämnades på begäran till

Fru KRISTENSSON (m), som yttrade:

Herr talman! Den senaste skattereformen har i hög grad drabbat barnfamiljerna bl. a. genom att förvärvsavdraget sänkts från 3 000 till 2 000 kronor. Grundtanken bakom skattereformen ansågs dock vara att öka möjligheterna för gifta kvinnor att förvärvsarbeta, en målsättning som vi i princip delar.

En förutsättning för att båda föräldrarna skall kunna förvärvsarbeta är att barntillsynen kan ordnas. Kostnaderna härför bör i princip betraktas som kostnader för inkomsternas förvärvande. Självklarheten i denna princip framgår av det faktum att förutsättningen för den ena makens -- i regel hustruns -- möjligheter till arbete är att barntillsynen kan ordnas. Genom bristen på daghemsplatser och dagmammor ställs många familjer inför valet att antingen skaffa någon som ser till barnet eller barnen, i vilket fall icke avdragsgilla kostnader uppstår plus arbetsgivaravgifter, eller att den ena maken avstår från arbete.

I det senare fallet drabbas familjen ofta av en ännu större standard-sänkning än om barntillsyn kan ordnas. I båda fallen gäller emellertid att barnfamiljerna tvingas till en lägre standard. Inga hushåll är i dag så missgynnade skattemässigt som småbarnsfamiljer med hemarbetande hustru. Antingen föräldrarna väljer att själva ta hand om barnens uppfostran till viss ålder eller att ordna barntillsynen på annat sätt blir konsekvensen att familjen tvingas godta en lägre standard. Vården av de egna barnen har i vårt nuvarande skattesystem helt enkelt förvandlats till lyx.

Många uppfattar också de nuvarande förhållandena som slumpartade. Medan den ene familjeförsörjaren kan glädja sig åt subventionerade barndaghemplatser för sina barn, där den årliga subventionen kan uppgå till ca 16 000 kronor, kan den andre, rent av en grannfamilj med i stort likartade ekonomiska förutsättningar, drabbas av orättvisorna enbart av

den anledningen att det inte finns ett tillräckligt antal barndaghemspplatser. Att systemet, eller bristen på system, är klart orättvist, framför allt ur skattesympunkt, torde vara odiskutabelt. Principen om skatt efter förmåga är helt "bortglömd" i sammanhanget.

Rätten till avdrag för styrkta barnkostnader är ingen ny fråga. Den har sedan lång tid tillbaka hårt och konsekvent drivits av det parti jag företräder. Genom det ständigt högre skattetrycket, genom införandet av ett nytt skattesystem, genom att antalet daghemspplatser och dagmammor inte på långt när överensstämmer med behovet, genom inflationen och kostnadsstegringen etc. har emellertid orättvisorna förstärkts. Det har därför uppstått vad som skulle kunna benämnas som en "folkrörelse" för större rättvisa gentemot barnfamiljerna. Människorna har alldeles självklart svårt att förstå varför just vårdnaden om barnen skall föranleda vad som skulle kunna betraktas som skattemässig diskriminering. Också de i vanliga fall förödande marginaleffekterna i skattesystemet förstärks av att barnkostnaderna inte är avdragsgilla.

Ett i den allmänna debatten ofta förekommande argument mot avdrag i samband med beskattning är att de på grund av skatteprogressionen särskilt gynnar dem som har "höga inkomster". "Ju högre marginalsatt man har, desto större glädje har man av ett givet avdrag." Emellertid ter sig situationen annorlunda för barnfamiljerna. Då de ökar sina inkomster drabbas de av inkomstbortfall inte bara genom marginalsatt utan också bl. a. genom vikande bostadstillägg. De sammanlagda effekterna resulterar i att även rejäla inkomstökningar inte sällan medför helt betydelselösa nettotillskott. Trots dessa inhumana, som marginalsatt upplevda effekter gynnas inte barnfamiljerna oskäligt av avdrag eftersom endast en del av marginalsattteffekten har med skatteprogressionen att göra.

Avdragsrätt för verifierade barnkostnader, enligt särskilda regler, skulle medföra en större skatterättvisa. Jag vill dock inte i det här sammanhanget ta upp hela detta skatteproblem utan begränsa mig till frågan av vilken anledning kostnader för barntillsyn inte betraktas som avdragsgilla kostnader för intäkternas förvärvande. För människorna, som drabbas av de nuvarande skatteorättvisorna, är det fullständigt omöjligt att förstå varför en del kostnader, som har direkt anknytning till intäkternas förvärvande, är avdragsgilla medan andra inte är det.

Med hänvisning till vad jag ovan anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr finansministern få ställa följande frågor:

1. Vill herr statsrådet inför kammaren redogöra för orsakerna till att nödvändiga, verifierbara kostnader för barntillsyn ur skattesympunkt ej betraktas som andra nödvändiga, verifierbara kostnader, som uppstår i samband med inkomstens förvärvande?
2. Är herr statsrådet beredd medverka till att frågan om avdragsrätt för nödvändiga, verifierbara kostnader för barntillsyn tas upp till behandling i den skatteutredning, som riksdagen nyligen hemställt om?

Denna anhållan bordlades.

§ 16 Interpellation nr 62 ang. ökade statsbidrag till studieförbunden för undervisning av invandrare i svenska

Nr 23

Onsdagen den
16 februari 1972

Ordet lämnades på begäran till

Herr RICHARDSON (fp), som yttrade:

Herr talman! En grundläggande förutsättning för att de personer som invandrar till vårt land skall kunna klara sig i sin nya livssituation och undgå att isoleras från umgänget med andra medborgare är kunskaper i svenska språket. På det här området gör de frivilliga studieförbunden en betydelsefull insats genom att bedriva undervisning i svenska för invandrare. Verksamheten har expanderat mycket snabbt. Totala antalet studietimmar i svenska för invandrare inom studieförbunden har utvecklats på följande sätt:

1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71
110 202	124 108	143 866	311 866	671 574	781 676

Från studieförbundens sida har man också satsat stora resurser på att göra undervisningen så kvalitativt högtstående som möjligt. Förbunden har i egen regi bedrivit viss utbildning av lärare; speciella undervisningslokaler har iordningställts etc.

Till invandrarundervisningen i studieförbundens regi utgår statsbidrag. För budgetåret 1971/72 har riksdagen anvisat ett förslagsanslag på 41 miljoner kronor. I regleringsbrevet har Kungl. Maj:t föreskrivit att högst 500 000 studietimmar får disponeras för undervisning i svenska och samhällsorientering för invandrare. Efter framställningar från Folkbildningsförbundet samt flera studieförbund hemställde skolöverstyrelsen (SÖ) den 21 december 1971 att ytterligare 290 000 studietimmar skulle ställas till förfogande för undervisning av invandrare i svenska. Behovet av dessa ytterligare studietimmar har dokumenterats genom en inventering hos samtliga studieförbund i november 1971.

I skrivelse till skolöverstyrelsen av den 21 januari 1972 har Kungl. Maj:t ställt ytterligare 175 000 studietimmar till förfogande. Av dessa får dock 150 000 "disponeras endast för sådana studiecirklar som grundar sig på överenskommelser vilka ingåtts eller godkänts av berörd arbetstagarorganisation och genom vilka arbetsgivare åtagit sig att utge ersättning till arbetstagare som deltar i undervisningen". På grundval av uppgifter från studieförbunden angående behovet av extra tilldelning av studietimmar har därefter skolöverstyrelsen fördelat tillkommande studietimmar.

Huvuddelen av dessa har tilldelats ett studieförbund, medan andra studieförbund i endast begränsad utsträckning fått sina önskemål tillgodosedda. Konsekvenserna av denna fördelning, som skett med hänsyn till de särskilda villkor som knutits till utnyttjandet av 150 000 av de tillkommande studietimmarna, är i korthet följande:

De lärar- och lokalresurser, som disponeras av de studieförbund som endast i begränsad utsträckning fått sina önskemål tillgodosedda, kommer inte att kunna utnyttjas i möjlig utsträckning. På en del håll kommer man att ställas inför svårigheter att bereda den ofta väl

kvalificerade lärarstaben fortsatt anställning. Vissa studieförbund orsakas betydande ekonomiska förluster med hänsyn till de resurser som redan nedlagts i verksamheten.

De tillkommande studietimmarna avser i första hand dem som redan befinner sig ute i yrkeslivet, medan framför allt de hemarbetande invandrarkvinnornas situation beaktas i ringa utsträckning. Deras möjligheter att få svenskundervisning minskar högst betydligt. Härigenom finns det risk för att de resurser, som genom invandrarverket ställts till förfogande för särskilda uppsökande åtgärder bland invandrade hemarbetande kvinnor, inte kommer att få avsedd effekt. Det finns också en risk för att de som har anställning i företag som saknar vilja eller förmåga att utge ersättning till dem som nu deltar i undervisningen hamnar i stryckklass.

Med hänvisning till vad jag anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr inrikesministern få rikta följande fråga:

Är statsrådet beredd att ställa ytterligare medel till förfogande så att studieförbundens resurser bättre kan utnyttjas och varigenom alla kategorier av invandrare får tillfälle till undervisning i svenska?

Denna anhållan bordlades.

§ 17 Interpellation nr 63 ang. det i studiemedelssystemets jämförelsemetod ingående ränteavdraget

Ordet lämnades på begäran till

Herr MOLIN (fp), som yttrade:

Herr talman! Den ekonomiska situationen under och efter studietiden spelar roll för rekryteringen till högre studier. Om man vill öka benägenheten att bedriva postgymnasiala studier hos ungdom från studieovana hem, bör man därför konstruera ett studiefinansieringssystem som skänker ett mått av ekonomisk trygghet både under studietiden och därefter.

Det 1965 införda studiemedelssystemet är i allt väsentligt ett lånefinansieringssystem. Det specifika med systemet är indexregleringen av skuldbeloppet vilket innebär att återbetalningen sker i det penningvärde som under återbetalningsåret motsvarar skuldens värde vid lånets upptagande. För att undvika att de studerande härigenom kommer i ett ogynnsamt läge jämfört med andra låntagare finns en regel – jämförelseräntemetoden – som innebär att ingen skall behöva återbetala mer än vad han lånat plus gängse ränta. Denna senare s. k. jämförelseränta är rörlig och knuten till genomsnittsräntan på statsobligationer (statens normalränta). Jämförelseräntan utgör 60 procent av statens normalränta. 60-procentsgränsen har valts med hänsyn till den avdragsrätt för låneränta som tillkommer andra låntagare vid beskattningen. Den reducerade räntan för låntagare i studiemedelssystemet motsvarar således en skatteminskning för andra låntagare vid ett inkomstläge där marginalskatten uppgår till 40 procent. Denna regels rimlighet är alltså beroende av huruvida den beräknade marginalskatten på 40 procent motsvarar ett

vanligt inkomstläge för yrkesverksamma universitets- och högskoleutbildade.

Så kan möjligen ha varit fallet vid systemets införande 1965. För närvarande svarar emellertid en marginals katt på 40 procent mot en inkomst per år för en ensamstående på 20 000 kronor och för gift inkomsttagare på ca 24 000 kronor. Redan i inkomstlägena kring 30 000 kronor per år uppgår marginalskatten till 60 procent. För att skapa rättvisa mellan studerande och andra låntagare bör därför jämförelseräntan i fortsättningen utgöra en mindre del av statens normalränta än 60 procent. Eljest kommer de studenter som finansierar sina studier enligt studiemedelssystemet att få betala upp till 10 procents årlig låneränta, vilket är ett par procent mer än vad de studerande som finansierar sina studier med konventionella banklån får betala. Dessutom gäller ju att det s. k. återbetalningstaket för närvarande ligger vid drygt 17 500 kronor, vilket betyder att låntagare med denna årsinkomst eller lägre är befriade från återbetalningsskyldighet. Med hänsyn till standardutvecklingen är för övrigt detta återbetalningstak för närvarande för lågt. Det bör slutligen också påminnas om att det nya studiefinansieringssystemet betecknats som ett alternativ till helt bidragsfinansierade studier, s. k. studielön, och av det ansvariga statsrådet som gynnsamt i förhållande till andra konventionella låneformer.

Med hänvisning till vad som här anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr utbildningsministern få ställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att föreslå en sådan sänkning av den i studiemedelssystemets jämförelsemetod ingående räntan att den bättre motsvarar den faktiska marginalskatten än för närvarande?

Denna anhållan bordlades.

§ 18 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 69 Herr *Westberg* i Ljusdal (fp) till herr finansministern angående kostnaden för bevis om inlämnande av deklARATION:

Anser statsrådet det vara tillfredsställande att avgift uttages av den som avlämnar sin deklARATION och begär inlämningsbevis?

Nr 70 Herr *Norrby* i Åkersberga (fp) till herr kommunikationsministern om utökning av lotsplikten:

Är statsrådet, mot bakgrund av det ökade antalet sjöolyckor med fartyg utan lots, beredd att snabbt aktualisera en kraftig utökning av lotsplikten?

Nr 71 Herr *Karl Bengtsson* i Varberg (fp) till herr finansministern angående kostnaden för bevis om inlämnande av deklARATION:

Anser statsrådet det vara rimligt, att man skall behöva betala en

Nr 23

Onsdagen den
16 februari 1972

---

särskild avgift för att få den rättstrygghet det innebär att man erhåller mottagningsbevis vid avlämnande av självdeklaration och därmed inte behöver riskera att få betala förseningsavgift till följd av att självdeklarationen av försumlighet försvinner efter inlämnandet?

Nr 72 Herr *Karlsson* i Huskvarna (s) till herr inrikesministern om ökade bidrag till bilar åt handikappade:

Har statsrådet för avsikt att i tilläggsproposition till årets riksdag begära mera medel till arbetsmarknadsstyrelsen för att nedbringa den balans som föreligger beträffande bidragen till bilar för handikappade personer?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 14.42.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert